2019

M.A.

4th Semester Examination

SANSKRIT

Paper : SAN-402

Group : A & B

Full Marks : 40 Time : 2 Hours

The figures in the margin indicate full marks.
Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.
Illustrate the answers wherever necessary.

Group - A

सर्वे प्रश्नाः संस्कृतेनैव समाधेयाः 10

1. भवभूतिप्रणीतस्य 'उत्तरामचरितम्'- इति नाटकस्य प्रथमाङ्कस्य नाटकीययसौष्ठनं सम्यगालोच्य तत्र दृश्यसंयोजने कालिदासस्य प्रभावो नाटकस्योपरि अस्ति न वेति विस्पष्टं क्रियताम्।

अथवा

'कारुण्यं भवभूतिरेव तनुते' - रत्युक्तेः याथार्थ्यं प्रतिपाद्यताम्।

[Turn Over]

2. सप्रसगं व्याख्यायताम् : 7

(a) वज्रादपि कठोराणि मृदूनि कुसुमादपि।
लोकोत्तराणां चेतांसि को नु विज्ञातुंमर्हति।।

अथवा

ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुधावति।

3. (a) युगजीवनमिति नाटके नाटयकर्त्र्या मङ्गलमाचरितं न वा? तत्र प्रयुक्तया नान्धा कस्य स्तुतिर्विहिता? तस्य परमहंसत्वे किं बीजं स्वाभिमतं स्पष्टीक्रियताम्।

अथवा

(b) जगज्जननीं संद्रष्टुं गदाधरस्य या व्याकुलता परिलक्षिता सा यथानाटकं श्लोकोल्लेखपुरःसरम् उपस्थाप्यताम्। 10

4. सप्रसङ्गं व्याख्यायताम् : 7

(a) न तुङ्गं तदुत्सङ्गमेताः कदाचित्।
भ्रमात् कामयन्ते सकृच्चेतसापि।।

अथवा

(b) माता सैव यथार्थतो भवति सा या सन्ततिं निर्गुणाम्।
सन्तत्योत्तमया समं परिचरत्यादर्शयत्यादरम्।।

5. यथाभिमतं प्रश्नत्रितयस्योत्तरं देयम् : 2×3=6

(i) युगजीवनमिति नामकरणं सङ्गतं न वा?

(ii) भग्नविग्रहविषये गदाधरस्य किं विधानमासीत्।

(iii) युगजीवनमिति नाटकं केन रचितम्? तस्याभिनयः कया संस्थया विहितः?

(iv) 'उत्तररामचरितम्' - इति नामकरणे किं कारणम्? तेन कीदृशेऽर्थः प्रतिपन्नः भवति?

(v) उत्तररामचरिते भवभूतिर्विशिष्यते - इत्यस्य किं तात्पर्यम्।

Group - B

सर्वे प्रश्नाः संस्कृतेन देवनागर्या च समाधेयाः

1. एकः प्रश्नः समाधेयः 10

(a) का नाम चित्तवृत्तिः? तस्या निरोधोपाया योगसूत्रानुसारं विशदीक्रियन्ताम्।

(b) ईश्वरस्वरूपं पतञ्जलिदिशा आलोच्यताम्।

2. सप्रसङ्गं पंक्तिरेका व्याख्येया : 7

(a) शब्दज्ञानानुपाती वस्तुशून्यो विकल्पः।

(b) वीतरागविषयं वा चित्तम्।

[*Turn Over*]

3. एकः प्रश्नः समाधेयः 10

(a) शब्दब्रह्मस्वरूपं वाक्यपदीयानुसारमुपवर्ण्यताम्।

(b) व्याकरणमाहात्म्यं भर्तृहरिदिशा आलोच्यताम्।

4. एका वाख्येया : 7

(a) भेदानां बहुमार्गत्वं कर्मण्येकत्र चाङ्गता।
शब्दानां यतशक्तित्वं तस्य शाखासु दृश्यते।।

(b) नित्याः शब्दार्थसम्बन्धास्तत्राम्नाता महर्षिभिः।
सूत्राणामनुतन्त्राणां भाष्याणाञ्च प्रणेतृभिः।।

5. यथेच्छं प्रश्नत्रयं समाधेयम् : 2×3

(a) का नाम स्मृतिः ?

(b) चित्तप्रसादनं केन प्रकारेण भवति ?

(c) 'वाक्यपदीयम्' इति शब्दस्य व्युत्पत्तिः प्रदर्शनीया।

(d) को नाम विवर्त्तः ?

(es) भर्तृहरिमते शब्दब्रह्मणः प्राप्त्युपायः कः ?